

HUMAN RIGHTS CITY

การพัฒนาเมืองสิทธิมนุษยชนตามมาตรฐานสากลสำหรับบริบทประเทศไทย

กิจกรรมภาพรวมในไตรมาสที่ 1-2

ระหว่างเดือนมิถุนายนถึงธันวาคม พ.ศ. 2568 ทีมโครงการเมืองสิทธิมนุษยชนได้ดำเนินงานอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เป็นไปตามกรอบเวลาและข้อผูกพันที่ให้ไว้ต่อสำนักงานการวิจัยแห่งชาติ (วช.) โดยกิจกรรมสำคัญประกอบด้วย การทบทวนวรรณกรรม การประสานความร่วมมือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ ตลอดจนการลงพื้นที่ศึกษาต้นแบบเมืองสิทธิมนุษยชนในต่างประเทศ ได้แก่ กรุงเวียนนา เมืองลุนด์ และเมืองยอร์ก นอกจากนี้ ในระดับประเทศ ทีมงานยังได้สนับสนุนการประกาศเจตนารมณ์และการจัดตั้งโครงการเมืองสิทธิมนุษยชนอย่างเป็นทางการในจังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน 2568 และจังหวัดยะลา เมื่อวันที่ 18 พฤศจิกายน 2568 เหตุการณ์สำคัญเหล่านี้สะท้อนถึงพัฒนาการในการประยุกต์ใช้มาตรฐานสิทธิมนุษยชนสากลให้สอดคล้องกับบริบทของการบริหารจัดการเมืองในประเทศไทย และส่งเสริมเป้าหมายหลักของโครงการในการพัฒนาโมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนที่เหมาะสมกับบริบทไทย

ทีมงานขอแสดงความขอบคุณต่อหน่วยงานในประเทศ ได้แก่ มหาวิทยาลัยมหิดล เทศบาลตำบลสาขลา คลองโยง และอำเภอสาขลาจังหวัดนครปฐม รวมถึงเทศบาลนครยะลา ตลอดจนพันธมิตรระหว่างประเทศ ได้แก่ สถาบันราฮูล วอลเลนเบิร์กเพื่อสิทธิมนุษยชนและกฎหมายมนุษยธรรม (RWI) ศูนย์สิทธิมนุษยชนเชิงประยุกต์ มหาวิทยาลัยยอร์ก และเวทีเมืองสิทธิมนุษยชนโลก (WHRCF) เมืองกวางจู ที่ได้ให้ความร่วมมือและสนับสนุนโครงการมาโดยตลอด อันเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดความก้าวหน้าในครั้งนี้ พร้อมกันนี้ เรายังขอขอบคุณผู้สนับสนุนอีกหลายภาคส่วนที่ไม่ได้ระบุรายชื่อไว้ ณ ที่นี้ แต่มีบทบาทอย่างยิ่งในการผลักดันโครงการให้เดินหน้าอย่างราบรื่นและมีความหมาย

หัวข้อ

■ ต้นแบบจากนานาชาติ

โมเดลจากต่างประเทศแสดงให้เห็นว่า “เจตจำนงทางการเมืองที่เข้มแข็ง” ซึ่งปรากฏผ่านการประกาศเจตนารมณ์อย่างเป็นทางการ การสร้างโครงสร้างเชิงสถาบันด้านสิทธิมนุษยชน และความร่วมมือข้ามภาคส่วน คือ ปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญที่ทำให้เมืองสามารถบูรณาการหลักสิทธิมนุษยชนเข้าไปในการบริหารจัดการและการปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม

■ แนวทางของประเทศไทย

การประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ สถาบันการศึกษา ภาคประชาสังคม และชุมชนท้องถิ่น เพื่อร่วมกันออกแบบการพัฒนาเมืองที่มีส่วนร่วมและยึดหลักสิทธิมนุษยชน พร้อมทั้งทำให้ข้อผูกพันดังกล่าวเป็นหลักสำคัญสำหรับการประกาศเจตนารมณ์เพื่อสร้างเมืองสิทธิมนุษยชน

HIGHLIGHTS

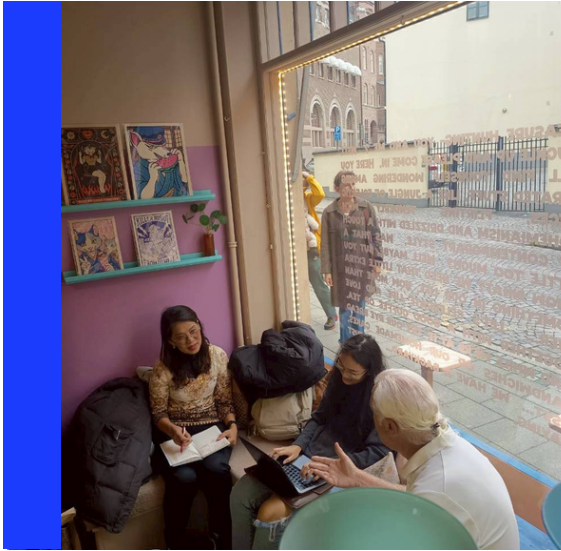
ต้นแบบจากต่างประเทศ

โมเดลของกรุงเวียนนาเกิดจาก “เจตจำนงทางการเมือง” ที่เข้มแข็ง ผ่าน “Vienna Declaration ค.ศ. 2014” ซึ่งนำไปสู่การจัดตั้งสำนักงานสิทธิมนุษยชนและการบูรณาการหลักสิทธิมนุษยชนเข้าในโครงสร้างเทศบาล ผ่านแนวทางสิทธิมนุษยชนเป็นฐาน (Human Rights-Based Approach) ที่ประกอบด้วยหลักการมีส่วนร่วม ความไม่เลือกปฏิบัติ ความรับผิดชอบ และความโปร่งใส สำหรับเมืองลุนด์ โมเดลถูกขับเคลื่อนหลักโดยภาควิชาการ ภายใต้บริบทของรัฐสวัสดิการและแนวคิดที่ให้ความสำคัญกับความเสมอภาค โดยใช้กลไกการประเมินตนเองที่พัฒนาโดย RWI เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมของหลายภาคส่วน

ในกรณียอร์ก โมเดลขับเคลื่อนโดยพลังจากภาคประชาสังคม โดยได้รับการสนับสนุนจากสถาบันการศึกษาและเสริมความเข้มแข็งด้วยกรอบกฎหมาย อาทิ Equalities Bill และ Human Rights Bill เมืองยอร์กใช้รายงานตัวชี้วัดและกลไกชุมชนในการติดตามสถานการณ์สิทธิและจัดการกับการละเมิดสิทธิ

เมื่อพิจารณาร่วมกันทั้งสามกรณี จะเห็นได้ว่ามีเส้นทางการพัฒนาเมืองสิทธิมนุษยชนที่หลากหลายแต่ก็ซ้อนทับกัน โดยตั้งอยู่บนฐานของเจตจำนงทางการเมือง การมีส่วนร่วมของภาควิชาการ และพลังจากภาคประชาสังคม

Dimension	Vienna	Lund	York
Administration	City-led, institutionalized	Academia-municipality collaboration	Civil society-university partnership
Core Values	Accountability & transparency	Trust & inclusion	Equality & participation
Mechanisms	Human Rights Office + Districts	HRBA self-assessment + training	Indicator Reports + HREB
Key Lesson	Institutionalize HRBA	Build trust & data systems	Empower civic networks

Story from Lund

การผลักดันให้ลุนด์เป็นเมืองสิทธิมนุษยชนมีจุดเริ่มต้นจากสถาบันการศึกษาเป็นหลัก โดยมีบริบทเฉพาะของเมืองและระดับชาติเข้ามา มีบทบาทสำคัญ รัฐสวัสดิการที่มั่นคงของสวีเดน อัตลักษณ์ของลุนด์ในฐานะเมืองมหาวิทยาลัยนานาชาติ และปรัชญาแบบสวีเดนที่เรียกว่า **lagom** ซึ่งให้ความสำคัญกับความสมดุลและความเสมอภาค ต่างเป็นตัวกำหนดทิศทางการพัฒนาเมืองที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน

ภายหลังการประกาศเจตนารมณ์เป็นเมืองสิทธิมนุษยชน สถาบันราอูล วอลเลนเบิร์ก (RWI) ได้ต่อยอดการดำเนินงานด้วยการนำกลไกการประเมินตนเอง (Self-Assessment) มาใช้ เพื่อส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่าง ๆ และสร้างองค์ความรู้เชิงประจักษ์เกี่ยวกับพัฒนาการด้านสิทธิมนุษยชนของเมืองอย่างเป็นระบบ

York's Journey

โมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนของยอร์ก แม้จะมีจุดร่วมกับโมเดลของลุนด์ที่ขับเคลื่อนโดยภาควิชาการ แต่มีความโดดเด่นจากพลังของภาคประชาสังคมและวัฒนธรรมอาสาสมัครของสหราชอาณาจักร ความร่วมมือระหว่างภาคประชาสังคมกับสถาบันการศึกษา ทำให้ยอร์กสามารถบูรณาการการทำงานด้านสิทธิมนุษยชนเข้าสู่โครงสร้างของเทศบาล เช่น คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนและความเสมอภาค (Human Rights and Equalities Board: HREB)

ภายใต้การสนับสนุนของกรอบกฎหมายสำคัญ ได้แก่ Equalities Bill และ Human Rights Bill เมืองยอร์กขับเคลื่อนวาระด้านสิทธิมนุษยชนผ่านรายงานตัวชี้วัดประจำปีซึ่งจัดทำโดยมหาวิทยาลัยยอร์ก และผ่านกลไกชุมชนที่ใช้ติดตามประเด็นต่าง ๆ เช่น การเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกของคนพิการ สิทธิด้านที่อยู่อาศัยของผู้ลี้ภัย และการเข้าถึงบริการสาธารณะของประชาชนทุกกลุ่ม

แนวทางของไทย

จากการศึกษาภาคสนามในต่างประเทศและการพัฒนาบริบทท้องถิ่นของประเทศไทย โมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนของไทยควรตั้งอยู่บนสามเสาหลัก ได้แก่ การบริหารภาครัฐ ภาควิชาการ และองค์กรภาคประชาสังคม โดยมี “การมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอน” เป็นแกนกลางของการขับเคลื่อน

ภาครัฐทำหน้าที่กำหนดเจตจำนงทางการเมือง จัดตั้งโครงสร้างเชิงสถาบัน และขับเคลื่อนการดำเนินงานแบบบูรณาการหลายภาคส่วน ขณะที่ภาควิชาการรับผิดชอบพัฒนามาตรฐานเชิงประจักษ์ ระบบการติดตามประเมินผล และระเบียบวิธีที่ยึดหลักสิทธิมนุษยชน ส่วนภาคประชาสังคมนำเสนอประสบการณ์จากพื้นที่จริง กลไกตรวจสอบ และความต้องการที่แท้จริงของชุมชน

เพื่อให้กลไกนี้ “มีชีวิต” อย่างแท้จริง ประเทศไทยจำเป็นต้องบูรณาการ**แนวทางสิทธิมนุษยชนเป็นฐาน (HRBA)** เข้ากับโครงสร้างเทศบาล จัดตั้งคณะกรรมการกำหนดตัวชี้วัดร่วมและระบบประเมินผล จัดให้มีกลไกคุ้มครองและการเยียวยา และผลักดันให้สิทธิมนุษยชนเป็นส่วนหนึ่งของการปฏิรูประบบนโยบายและการให้บริการสาธารณะ

โครงสร้างเชื่อมโยงเช่นนี้ต้องตั้งอยู่บนความร่วมมือ ความโปร่งใส และการมีส่วนร่วมอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะส่งผลให้เกิดเส้นทางสำคัญในการพัฒนาโมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทยและยั่งยืนในระยะยาว

นครปฐม: เมืองแห่งความเสมอภาค

ข้อค้นพบจากเวทีนครปฐมสะท้อนว่า โมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนของไทยจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการ**คุ้มครองสิทธิ**ของทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยตั้งอยู่บนจุดแข็งของวัฒนธรรมไทย เช่น ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชุมชนและการดูแลเอื้อเฟื้อกัน ผู้เข้าร่วมเวทีเน้นย้ำถึงความสำคัญของการ**มีส่วนร่วมของประชาชน**อย่างแท้จริงบนฐานของความไว้วางใจ ซึ่งเสียงของชุมชนสามารถส่งผลต่อการตัดสินใจอย่างเป็นรูปธรรม ควบคู่กับมาตรฐานสิทธิมนุษยชนที่ชัดเจนแต่ยืดหยุ่น เพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารท้องถิ่นโดยไม่สร้างภาระเกินจำเป็น

ประเด็นท้าทายของเมืองที่ชุมชนสะท้อนออกมา ไม่ว่าจะเป็นความปลอดภัย ความเปราะบางทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และการเข้าถึงบริการพื้นฐาน ล้วนชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นของการแก้ไขปัญหาดังกล่าวด้วยระบบเชิงสิทธิ (HRBA) ที่มีหลักการรองรับ พร้อมด้วยกลไกการคุ้มครองทางสังคมที่เข้มแข็ง นอกจากนี้ ความโปร่งใส ความรับผิดชอบ และระบบเยียวยาที่เข้าถึงได้ คือปัจจัยสำคัญในการ**สร้างความไว้วางใจ** ขณะที่หลักความเสมอภาคต้องได้รับการขับเคลื่อนในเชิงเนื้อหา เพื่อลดความเหลื่อมล้ำเชิงโครงสร้าง ไม่ใช่เพียงการนำเสนอนโยบายแบบเดียวใช้ได้กับทุกกลุ่ม

องค์ความรู้จากเวทีครั้งนี้ชี้ว่า เส้นทางของประเทศไทยสู่การเป็นเมืองสิทธิมนุษยชน ต้องมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ และ**ยึดโยงกับโลก** **ความเป็นจริงในชีวิตประจำวัน**ของชุมชนอย่างแท้จริง

Yala: City for All

จากกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในจังหวัดยะลาสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาเมืองสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ชายแดนใต้จำเป็นต้องเสริมสร้างความปลอดภัย การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และความเสมอภาคภายใต้บริบท**พหุวัฒนธรรม** ซึ่งการสร้างความไว้วางใจเป็นหัวใจสำคัญ ผู้เข้าร่วมเวทีเน้นย้ำว่า**การมีส่วนร่วมต้องครอบคลุม**และไม่ใช่มิเพียงเชิงสัญลักษณ์ หากแต่ต้องเปิดโอกาสให้ชุมชน โดยเฉพาะผู้หญิง เยาวชน กลุ่มศาสนา และกลุ่มเปราะบาง มีอำนาจอย่างแท้จริงในการกำหนดทิศทางการบริหารเมือง

เส้นทางของยะลาจึงต้องให้ความสำคัญกับการลดความไม่มั่นคงในชีวิตประจำวัน การเข้าถึงบริการอย่างเป็นธรรม และการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจที่ไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง การอภิปรายสะท้อนว่าพื้นที่แห่งนี้ต้องการความร่วมมืออย่างเข้มแข็งระหว่าง**ภาครัฐท้องถิ่น เครือข่ายภาคประชาสังคม สถาบันด้านสุขภาพ และผู้นำศาสนา** ภายใต้ระบบสื่อสารที่โปร่งใสและกลไกจัดการการเลือกปฏิบัติและตราบาปทางสังคม

ท้ายที่สุด ข้อสรุปที่ได้คือ โมเดลเมืองสิทธิมนุษยชนของยะลาต้องผนวกความอ่อนไหวทางวัฒนธรรม ความปลอดภัยที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจ และการบริหารแบบมีส่วนร่วม เพื่อสร้างเมืองที่ศักดิ์ศรี ความสันติ และความเสมอภาคซึ่งมีฐานรากอยู่ในชีวิตประจำวันของทุกคน

